СПОРТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ШКОЛЯРІВ (КІНЕЦЬ XIX – ПЕРША ПОЛОВИНА XX СТОЛІТТЯ) ЯК ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ РУМУНІЇ

SPORTS ACTIVITIES OF THE SCHOOLS (END OF XIX – THE FIRST HALF OF THE XX CENTURIES) AS A THEMATIC AREA OF ENCYCLOPEDIA OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS OF ROMANIA

Стаття присвячена організації спортивної діяльності у школах Румунії кінця XIX – першої половини XX століття. Визначено, що перші спроби організації шкільного спорту проявлялись у створенні гімнастичних або спортивних команд, ініціюванні міжшкільних змагань. Наведені приклади таких заходів, як: гімнастичне свято у вищій школі Георга Лазара, м. Бухарест (1896 рік). У травні 1896 року там же відбувся другий гімнастичний захід, у якому, крім учнів старших класів, взяли участь студенти, зокрема семінарії «Ніфон». Доведено, щороку кількість шкіл, що проводили або заявили про свою участь у таких «міжшкільних» гімнастичних святах, збільшувалась. Так, на спортивному святі 23 квітня 1906 року виступали майже 1 000 студентів. За ініціативи учнів і студентів, а також підтримки професорсько-викладацького складу в закладах освіти започатковувались шкільні гімнастичні товариства, кількість яких та членство зростали щороку. Зі шкільним спортом пов'язаний розвиток деяких видів спорту і спортивних організацій, важливу роль у цьому відіграли міжшкільні чемпіонати, організовані спочатку на місцевому, а потім на регіональному та національному рівнях. У статті наведений перелік перших офіційних національних міжшкільних чемпіонатів. Визнано, що політичні й економічні події, що відбувались у світі, впливали на шкільний спорт, труднощі, особливо матеріального характеру, обмежували матеріально-технічне забезпечення шкільних спортивних баз. У 1942 році створено шкільну спортивну комісію, яка прагнула розвивати спортивну діяльність учнів і студентів; розробляються вимоги, хоча вони дублювали рекомендації передвоєнної фізичні вправи і види спорту. Зроблено вдалу спробу забезпечити безперервність шкільних чемпіонатів, вони організовувались і проводились систематично, у 1999 році відбулося відкриття 50-го ювілейного заходу.

Ключові слова: гімнастика, змагання, організації, Румунія, спорт, товариства, учні, школа.

The article is devoted to the organization of sports activities in Romanian schools in the late XIX – the first half of the XX century. It is determined that the first attempts to organize school sports were manifested in the creation of gymnastic or sports teams, the initiation of inter-school competitions. Examples of such events are given: a gymnastics festival at the Georg Lazar High School in Bucharest (1896), in May 1896, the second gymnastic event was held there, in which students, including the "Nifon" seminary, participated. It is proved that every year the number of schools that conducted or declared their participation in such "inter-school" gymnastic holidays increased. Thus, at the sports festival on April 23, 1906, almost 1 000 students performed. At the initiative of pupils and students, as well as the support of the teaching staff, school gymnastic societies were started in educational establishments, the number of which and membership increased from year to year. The development of some sports and sports organizations is related to school sports, and inter-school championships, organized initially at local, then regional, and national levels, have played an important role. The article lists the first official national inter-school championships. It is recognized that political and economic events that have taken place in the world have usually influenced school sports, and difficulties, especially of a material nature, have limited the logistics of school sports bases. In 1942, a school sports committee was created, which sought to develop the sports activities of students and students; requirements are being developed, although they duplicate recommended pre-war physical exercises and sports. A successful attempt was made to ensure the continuity of the school championships, they were organized and conducted systematically, and in 1999 the 50th anniversary event was opened. **Key words:** gymnastics, competitions, organizations, Romania, sports, societies, students, school.

УДК 37.015.3 (498): 351
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/22-4.5>

Ніколайчук О.П.,
старший викладач кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
Дарійчук С.В.,
Викладач кафедри фізичної культури та основ здоров'я Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Постановка проблеми в загальному вигляді.

В умовах євроінтеграції та гуманізації освіти згідно із принципами культурної та фізичної досконалості особливого значення набуває модернізація фізичного виховання та спорту в освіті взагалі, оскільки молодь складає генофонд нації. В Україні проблема фізичного розвитку, збереження і зміцнення здоров'я населення, зокрема дітей і молоді, набуває особливої актуальності.

Адже впродовж останніх десятиліть їхній фізичний стан різко погіршився внаслідок не тільки поглиблення соціально-економічної, екологічної та демографічної кризи, а й технологічних змін,

зокрема розвитку комп'ютерних технологій. Приєднання України до країн Європейського Союзу вимагає від країни наявності комплексу модерних процесів державотворення, сучасного розвитку системи освіти, охорони здоров'я, інноваційного підходу до реорганізації сфери фізичної культури і спорту.

Тому актуальними стають питання вивчення досвіду країн Європейського Союзу й аналіз практики закладів освіти щодо виховання фізично розвиненої та здорової учнівської та студентської молоді. На особливу увагу вітчизняних компаративістів заслуговують модернізаційні процеси в системі фізичного виховання та спорту в Румунії,

досвід якої можна успішно адаптувати до специфіки сучасної України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Значний внесок у розвиток сучасної наукової думки у сфері фізичного виховання зробив румунський дослідник І. Попеску. Аспекти реформування фізичного виховання в постсоціалістичних країнах вивчали Г. Арделян, Г. Богданов, А. Карпов, З. Кузнецов, О. Куц. Основною тематикою низки наукових статей авторства О. Цибанюк стали питання розвитку фізичного виховання і спорту Румунії, його нормативно-правового та кадрового забезпечення.

Водночас питання розвитку фізичного виховання учнів закладів освіти Румунії в історичному контексті не дістало належного висвітлення в межах вітчизняного наукового дискурсу.

Мета статті – проаналізувати розвиток спорту в житті школярів Румунії досліджуваного періоду.

Виклад основного матеріалу. Перші спроби організації шкільного спорту проявлялись у створенні гімнастичних або спортивних команд, ініціюванні міжшкільних змагань. Прикладом вважаємо захід, який відбувся в 1896 р. у вищій школі Георгі Лазара, м. Бухарест, згаданий у пресі як «перше гімнастичне свято». Роком пізніше, у травні 1896 р., там же відбувся і другий гімнастичний захід, у якому, крім учнів старших класів, взяли участь студенти, зокрема семінарії «Ніфон». Щоправда, участь у шкільних гімнастичних святах обмежувалась лише учнями середніх шкіл та гімназій, і організовувались вони здебільшого на їхній території [7].

Ці події викликали неабияку позитивну реакцію, щороку кількість шкіл, що проводили або заявили про свою участь у таких «міжшкільних» гімнастичних святах, збільшується. Так, на спортивному святі 23 квітня 1906 р. у присутності міністра освіти Спіру Харета (Spiru C. Haret (румун.)) виступали команди гімназії "Gharazar, D. Cantemir", вищих шкіл «Михай Вітеазул», «Св. Сави» і «Матей Басараб», Центральної семінарії і гімназії "Cainca", м. Бухарест, загалом майже 1 000 студентів.

Приклад навчальних закладів столиці дуже швидко поширився на інші населені пункти країни, середні школи у Браїлі, Плоєшті та Крайові, а ідея таких змагань набула національного характеру. Серед ініціаторів цих шкільних спортивних заходів професори Димітрій Іонеску (середня школа Г. Лазара), Георгі Моцану (середня школа «Сава»), Ніколае Бадеску (середня школа Г. Інчай), Теодор Георгеску (середня школа Матей Басараб), Ніколае Велеску (середня школа Д. Кантеміра) (усі з Бухаресту – О. Н.; С. Д.), Іон Северинану (м. Пітешті), Василе Негруті (м. Ясси), Константин Констанинеску (м. Бузешті), Раді Корбу (м. Браїла), Александру Тутунару (м. Джурджу) тощо.

За ініціативи учнів і студентів, а також підтримки професорсько-викладацького складу в закладах

освіти започатковувались шкільні гімнастичні товариства, кількість яких та членство щороку збільшувались. Крім того, дорослі організації не були спроможні конкурувати з ними. У доповіді президента Федерації румунських шкільних гімнастичних товариств на їх Другому з'їзді в 1908 р. зазначалось: «Ці товариства формуються активніше і швидше, унаслідок того, що потреба в заняттях у дорослих людей не сформувалась, гімнастика практикується студентами і цікавить студентів і учнів, дорослі члени із задоволенням фігурують тільки назвою «гімнастичне»» [3].

Зі шкільним спортом пов'язаний розвиток деяких видів і спортивних організацій, важливу роль у цьому відіграли міжшкільні чемпіонати, організовані спочатку на місцевому, а потім на регіональному і національному рівнях. Так, відомі перші офіційні національні міжшкільні чемпіонати:

– 1897 р. – у шкільному чемпіонаті м. Бухареста взяли участь представники п'яти гімназій. У 1898 р. змагання стають національними, а 18 середніх шкіл з усієї країни змагалися на шосе (на жаль, вид спорту нам не вдалось визначити – О. Н.; С. Д.);

– 1909 р. – Чемпіонат столиці Румунії з тенісу, 1910 р. – Перший національний чемпіонат у Сінаї;

– 1912 р. – Міжшкільний чемпіонат із легкої атлетики, учасниками якого стали студенти вищої школи «Михай Вітеазул», Школи мистецтв і ремесел, Євангелічної школи в Бухаресті;

– 1913 р. – Міжшкільний чемпіонат із велоспорту, у якому переважали студенти Євангелічної школи і Школи мистецтв і ремесел;

– 1914 р. – чемпіонат із баскетболу, переможцем якого стала команда студентів вищої школи Георгі Лазара [8];

– 1914 р. – перший «пішохідний марш», за участю студентів Школи мистецтв і ремесел;

– 1921 р. – перший Міжшкільний чемпіонат із волейболу в Бухаресті (заклади-учасники: «Матей Басараб», «Спіру Харет», «Михай Вітеазул», «Георгі Лазар», «Д. Кантемір», «Г. Інка») [6].

Ще одним прикладом, про який варто згадати, є перша гандбольна демонстрація (1922 р.) між учнями двох середніх шкіл м. Сібіу в 1923 р. було організовано перший шкільний показовий чемпіонат із гандболу [5].

Політичні й економічні події, що відбувались у світі, звичайно, впливали на шкільний спорт, труднощі, особливо матеріального характеру, обмежували матеріально-технічне забезпечення шкільних спортивних баз. У 1942 р. створено Шкільну спортивну комісію, яка прагнула розвивати спортивну діяльність учнів і студентів; розробляються вимоги, хоча вони дублювали рекомендовані передвоєнні фізичні вправи і види спорту.

У 1945 р. шкільні спортивні заходи поживалися: з'явилися національні чемпіонати з більшості спортивних видів, що зумовило зниження

вікового цензу для спортивної підготовки й участі у змаганнях, школа в цьому аспекті привертає увагу всіх.

У рамках Румунської організації народного спорту (*Organizația sportivă Populară (OSP)* (рум.)) (1946 р.) для шкільного спорту створені умови для подальшого розвитку. Міністерство освіти ухвалює низку заходів, які вносять істотні регламентні зміни щодо ролі спорту у школі: збільшується кількість спеціалізованих інспекторів з 1-го до 3-х (один – для університетської освіти, один – для довшівської, один – для організації змагальної діяльності).

У 1948 р. утворюється перша спортивна асоціація – “*Sportul școlăresc*”. Широки масові зустрічі – Кубок молоді, у якому більшість – студенти («члени асоціацій спортивних шкіл», як згадується у пресі) [2].

У 1949 р., у рамках Комітету з питань фізичної культури і спорту при Раді Міністрів Румунії (*Comitetul pentru Cultură Fizică și Sport (CCFS)*), було створено Дирекцію шкіл фізичної культури та фізичного виховання молодих студентів. Як наслідок, молодіжні організації беруть безпосередню участь у проведенні масових спортивних змагань для студентів і учнів [4].

Зроблено вдалу спробу забезпечити безперервність шкільних чемпіонатів, вони організовувались та проводились систематично, у 1999 р. відбулося відкриття 50-го ювілейного заходу.

Після 1950 р. такі форми, як чемпіонати та шкільні змагання, були посилені появою інших форм: республіканського конкурсу спортивних шкіл тощо. Співпраця федерацій із видів спорту і технічної секції UCFS у 1970-х рр. у результаті реалізовується у вигляді календаря змагань із баскетболу, гандболу, волейболу і футболу, учасниками яких стали шкільні та молодіжні підрозділи для спортивних ігор.

Згодом система застосовувалася до окремих видів спорту (єдиноборства, важка атлетика, дзюдо, фехтування). Восени 1951 р. Міністерство освіти створило, крім технікумів фізичної культури в Бухаресті, Крайові, Галаці, Брашові, Тімішоарі та Тиргу-Муреші, перші шість спортивних шкіл (зі спеціальними класами), які спеціалізувались на спортивних іграх (гандбол, баскетбол і волейбол). Відповідно, ураховувались матеріальна база кожного підрозділу та рівень підготовки викладачів-тренерів.

Паралельно зі спортивними школами в 1953 р. Комітет із питань фізичної культури та спорту у 19-ти містах створює спортивні молодіжні школи. До навчання у спортивних школах були залучені лише учні старших класів, хоча фрагментарно організовувались також тритижневі навчальні заняття для початківців.

Навесні 1957 р. в Міністерстві освіти і культури було створено Департамент фізичного виховання

і спорту, орган, який формував концепцію організації та здійснення фізичного виховання та спорту молоді у школі й університеті. Структура нової формації дозволила охопити всі питання фізичної та спортивної освіти учнів і студентів, а також реалізувати співпрацю з Комітетом із фізичної культури та спорту, Олімпійським комітетом Румунії та спортивними федераціями. До складу департаменту входили три ланки:

- відділ фізичного виховання у шкільній освіті;
- відділ спортивної діяльності учнів, із профільними інспекторами з основних спортивних дисциплін, як-от: легка атлетика, гімнастика, спортивні ігри та футбол;
- відділ фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах.

У складі дирекції знаходимо посаду архітектора для проектування та координації будівництва об'єктів фізичного виховання та спорту. Усі спеціалізовані інспектори у складі дирекції були активними членами спортивних федерацій, а директор входив до складу Олімпійського комітету.

На момент створення дирекції Міністерства освіти спортивна діяльність учнів відбувалася у шкільних спортивних асоціаціях, які не мали необхідного фінансування для постійної діяльності. Кошти надходили від студентського (більш символічного) внеску, з якого в контексті однієї школи спортсмени мали можливість, у найкращому разі, придбати 2–3 м'ячі або одну форму для однієї команди. Інформації щодо пошуку шляхів фінансування шкільного масового спорту досліджуваного періоду нами не знайдено.

За статистичними даними, у 1956 р. в Румунії налічувалося приблизно 600 спортивних шкільних асоціацій, а в 1962–1963 навчальному році було зареєстровано понад 900 таких асоціацій.

Спортивна діяльність цих об'єднань була добровільною, значною мірою залежала від бажання та спеціалізації вчителя фізичного виховання, а також матеріально-технічних можливостей школи, як-от: наявність спортивних майданчиків і зали, спортивного обладнання й інвентарю.

У досліджуваний період у країні розвивались такі види спорту, як: спортивна і художня гімнастика, баскетбол, гандбол, волейбол, плавання, лижні види спорту. Традиційно пропагувались єдиноборства, важка атлетика, бокс, дзюдо, фехтування та футбол.

Друга редакція Енциклопедії фізичного виховання і спорту Румунії виокремила вчителів, «які поклали життя на розвиток спорту серед школярів і утвердження його вагомості». До цього почесного списку входили Куммер і Аурел Коман (легка атлетика), Д. Попеску-Колібаші і Л. Ковачі (гандбол) із Брашова, Георге Фійлоп (баскетбол), Мірча Буле й Іон Кратеа (легка атлетика), Л. Грюн (волейбол). У списку в деяких фахівців не вказані види спорту,

але визначені місця роботи: Іон Куку, Пую і Драгута Манолеску з м. Галаца, Петре Киліє та Віра Павленко (м. Клуж), багато інших. Автори статті для енциклопедії зазначили, що в урочистий перелік були включені шкільні вчителі фізичного виховання й активісти перших спортивних клубів [4].

Висновки. Отже, перші спроби організації шкільного спорту проявлялись у створенні гімнастичних або спортивних команд, ініціюванні міжшкільних змагань. Такі заходи були організовані ще наприкінці XIX ст.: гімнастичне свято у вищій школі Георге Лазара, м. Бухарест (1896 р.), у травні 1897 р. там же відбувся другий гімнастичний захід, у якому, крім учнів старших класів, взяли участь студенти, зокрема семінарії «Ніфон». Доведено, щороку кількість шкіл, що проводили або заявили про свою участь у таких «міжшкільних» гімнастичних святах, збільшувалась. Із шкільним спортом пов'язаний розвиток деяких видів спорту і спортивних організацій, важливу роль у цьому відіграли міжшкільні чемпіонати, організовані спочатку на місцевому, а потім на регіональному та національному рівнях. У статті наведений перелік перших офіційних національних міжшкільних чемпіонатів. Зазначено вдалу спробу забезпечити безперервність шкільних чемпіонатів, вони організовувались

і проводились систематично, у 1999 р. відбулося відкриття 50-го ювілейного заходу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Цибанюк О. Національна румунська гра «Ойна» як складова навчальної програми «Фізична культура і спорт». *Вісник післядипломної освіти*. Серія «Педагогічні науки». Київ : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2019. Вип. 7 (36). С. 174–186.
2. *Educație fizică și sport*: EFS, revista teoretică și metodică editată de Consiliul Național pentru Educație Fizică și Sport din Republica Socialistă România. Consiliul, 1988.
3. Emil Ghibu și Ion Todan, scriu în “Sportul românesc de-a lungul anilor”. Editura Stadion, 1970. P. 348–350.
4. *Enciclopedia Educației Fizice și Sportului din România*. Volumul VII / coord. : prof. dr. Nicu Alexe, prof. Valentin Constandache. Ed. a 2-a, rev. Târgu Jiu : Măiastra, 2015.
5. *Istoria jocului*, Federația Română de Handbal. URL: www.frh.ro.
6. Postolache N. *Istoria Sportului in Romania*. București, 1995.
7. *Soimii Romaniei Societateade Educatie Fizica Soimii Romaniei Sannicolau Mare (Anul 1924)*. URL: <https://ru.scribd.com/doc/5740556/Monografia-orasului-Sannicolau-Mare-ISBN>.
8. *Istoricul baschetului românesc*. *Federația Română de Baschet*. URL: www.frbaschet.ro.